

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять з дисципліни

“Історія зарубіжної літератури” (XVII-XVIII ст.)

для студентів II курсу спеціальності «Переклад»

всіх форм навчання

2015

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни “Історія зарубіжної літератури” (XVII-XVIIIст.) для студентів II курсу спеціальності «Переклад» всіх форм навчання / Укл. К.В. Тарасенко. Запоріжжя: ЗНТУ, 2015.- 42 с.

Укладач: К.В. Тарасенко, доцент, к.філол.н.

Рецензент: Г.А.Лещенко, доцент кафедри теорії та практики перекладу ЗНТУ, к.філол.н.

Відповідальний за випуск: К.В. Тарасенко, доцент, к.філол.н.

Затверджено
на засіданні кафедри теорії та
практики перекладу ЗНТУ

Протокол № 9 від 20.05.2015р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

“Історія зарубіжної літератури (XVII-XVIII ст.)” є теоретичною дисципліною циклу фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін підготовки фахівців зі спеціальності 7.02030304 – “Переклад”. Метою дисципліни є формування у студентів чітких знань та уявлень про основні соціокультурні та естетичні характеристики літературного процесу XVII - XVIII ст., про специфіку художнього мислення, світоглядних орієнтацій і творчих здобутків письменників, про місце і роль літератури XVII - XVIII ст. в історії світової літератури. Для засвоєння програми дисципліни необхідні знання, вміння та компетенції з «Історії зарубіжної літератури (античність, Середньовіччя та Відродження)».

МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою курсу є формування у студентів чітких знань та уявлень про основні соціокультурні та естетичні характеристики літературного процесу XVII - XVIII ст., про специфіку художнього мислення, світоглядних орієнтацій і творчих здобутків письменників, про місце і роль літератури XVII - XVIII ст. в історії світової літератури.

Завдання курсу:

- ознайомити студентів із загальними закономірностями та специфікою розвитку літературного процесу в XVII - XVIII ст. в Західній Європі;
- ознайомити студентів з творами видатних представників літературного процесу означеного періоду та з сучасними концепціями у вивченні творчості цих письменників;
- сформувати чітку систему уявлень про етапи життєвого та творчого шляху найбільш видатних митців, поезику та естетику визначних художніх творів зазначеної доби.

За підсумками вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

▲ основні закономірності та особливості розвитку літературного процесу в Західній Європі XVII - XVIII ст.

- ⤴ основні відомості про життєвий та творчий шлях визначних письменників, специфіку їх поетики та стилю;
- ⤴ ідейно-сміслову своєрідність та художні особливості найбільш визначних літературних творів означеної доби.

.

За підсумками вивчення дисципліни студент повинен **вміти**:

- ⤴ розглядати літературний процес XVII-XVIII ст. в культурному контексті епохи;
- ⤴ аналізувати літературні твори доби XVII-XVIII ст. у єдності форми та змісту;
- ⤴ користуватися довідковою та критичною літературою (літературними енциклопедіями, словниками, бібліографічними довідниками);
- ⤴ орієнтуватися у широкому розмаїті напрямків, течій у літературі XVII-XVIII ст

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1 “Загальна характеристика історико-літературного процесу XVII ст.”.

Тематика модуля: Соціальна суть XVII ст. Особливості літератури XVII ст. Літературні напрями: класицизм, бароко. Література Франції. Репрезентативні персоналії (творчість Ж.-Б. Мольєра, П.Корнеля, Ж.Расіна). Література Англії та Іспанії. Репрезентативні персоналії (творчість Дж.Мільтона, П. Кальдерона). Традиції і новаторство у творчості Ж.-Б. Мольєра. П.Корнель і Ж.Расін як основоположники класицистичної трагедії. Бароко в мистецтві і літературі XVII ст. Барочні тенденції у поемі Дж.Мільтона ”Втрачений рай.

Модуль 2 “Література XVIII століття. Особливості літературного процесу доби Просвітництва”.

Тематика модуля: Епоха Просвітництва. Основні літературні напрями. Література Англії (творчість Д.Дефо, Дж.Свіфта). Своєрідність німецького просвітництва. Творчість Й.В.Гете, Ф.Шіллера. Особливості літературного процесу доби Просвітництва. Література Франції (творчість Ж.-Ж. Руссо, Д.Дідро, Вольтера). Література Англії (творчість Д.Дефо). Сатира і фантастика у романі Дж.Свіфта ”Мандри Гулівера”. Особливості розвитку літератури Німеччини. Місце творчої спадщини І.-В.Гете та Ф.Шіллера в історії німецької літератури.

**ПЕРЕЛІК ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ
ДЛЯ ПРОЧИТАННЯ З КУРСУ «ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ XVII-XVIII ст».**

1. Лопе де Вега. Собака на сні. Фуента Овехуна.
2. Педро Кальдерон. Життя - це сон.
3. Лафонтен. Байки.
4. П'єр Корнель. Сід.
5. Мольєр. Міщанин-шляхтич. Дон Жуан. Мізантроп. Тартюф.
6. Ж. Расін. Федра. Андромаха.
7. Д. Дефо. Життя і дивовижні пригоди Робінзона Крузо.
8. Дж. Свіфт. Мандри Гуллівера.
9. Г. Філдінг. Історія Тома Джонса, знайди.
10. Роберт Бернс. Лірика.
11. Вольтер. Філософські повісті. Кандід
12. Д. Дідро. Черниця.
13. Ж.-Ж. Руссо. Юлія або Нова Елоїза.
14. П. Бомарше. Севільський цирульник.
15. Ф. Шіллер. Розбійники. Підступність і кохання. Балади.
16. Й.-В. Гете. Страждання молодого Вертера. Фауст. Балади.
17. Б.Джонсон. Вольпоне, або Лис.
18. Т.Міддлтон. Безумний світ, панове!
19. Дж.Мільтон. Самсон-борець. Повернений рай. Втрачений рай.
20. Джон Донн. Лірика.
21. Стерн Л. Сентиментальна подорож.

ОРІЄНТОВНИЙ ПРИКЛАД ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПИТАННЯ: XVII СТОЛІТТЯ ЯК ЛІТЕРАТУРНА ЕПОХА

Відзначена яскравою самобутністю та щедрим розсипом талантів історико-літературна доба XVI століття по праву може конкурувати із добою Відродження та Просвітництва. Тож не дивно, що інтерес до вивчення цієї епохи, незважаючи на її хронологічну віддаленість, не згасає і до сьогоднішнього дня, що підтверджують міжнародні конференції «XVI век в диалоге эпох и культур» (2000), «Барокко и классицизм в истории мировой культуры» (2001) та исельні літературознавчі розвідки Ю. Віппера, Р. Самаріна, І.-Н.Голенищева-Кутузова, Л. Потьомкіної, Н. Пасхьян, З. Плавскін, А. Штейн, Н. Жирмунської, О. Михайлова.

Історико-літературний процес 17 століття - це особливий історико-культурний феномен, який традиційно називають Новочассям, на відміну від двох попередніх історико-культурних етапів – античності та середньовіччям. Таким чином, межа між добою Відродження та 17 століттям нібито подвійна: це і новий період в масштабі «малої» періодизації літературних епох та глобальний культурний поштовх по шкалі «великої» періодизації, перехід від середньовічної цивілізації, в рамках якої залишалась культура Ренесансу, до цивілізації нового типу. Саме в цю епоху людина починає «пізнавати себе», це період становлення нової картини світу, кардинальних зрушень світовідчуття людини, що зумовлене не тільки життєвими змінами, але й кризою попередніх форм мислення та сприйняття. Характер цих змін довгий час сприймався наукою як той факт, що у 17 столітті взагалі відсутня цілісність і завершеність, притаманна для інших епох, що призвело до трактовки цієї доби як «перезрілого Ренесансу» або «Просвітництва, що ще не сформувалося» (Л. Косарева, А. Муснієр). Варто підкреслити, що при всій перехідності (при тому що будь-яка літературна епоха в тій чи іншій мірі перехідна) 17 століття виступає і як самостійний етап літературного розвитку, який має певну автономію та специфічну суперечливу цілісність.

Хронологічні межі історико-літературної доби 17 століття дуже важко вмістити в рамки календаря: його початок припадає на 90ті роки 16 століття, а кінець на 80-90ті роки 17 століття. Подібна розпливчатість хронологічних рамок цієї історико-літературної доби пояснюється нерівномірністю в розвитку європейських країн. Це час, коли продовжуються релігійні конфлікти між католиками та протестантами, набуває сили Контрреформація, на території європейських держав розгортається Тридцятирічна війна, в якій особливо страждає Німеччина, відбувається буржуазна революція в Англії, опозиційна абсолютистському рухові Фронда во Франції, антифеодальні повстання в Іспанії, Італії та Португалії). Усі ці історичні події певною мірою підтверджують той факт, що процес становлення монархічних держав мав дуже складний та суперечливий характер.

В такому контексті дуже важливо не сприймати ці історичні події не як «прогресивні» або «реакційні», як це було у радянському літературознавстві. Як вельми слушно підкреслює Л. Косарева, «вагомі історичні події – це своєрідні події-перевертні», наслідки яких були не тільки вельми складними, але й неоднозначними. Дуже важливо пам'ятати, що ці історичні події, які «ідеалізувались» в історіографії радянського періоду, ставили за мету не оновлення суспільного устрою, а пошуки справедливості, свободи. Історики зазначають, що нерівномірність у політичному розвитку європейських країн парадоксально співвідноситься із їхнім усвідомленням до співіснування, універсалізації та більш тісним культурним розвитком між ними, що по суті і сприяло появі історико-культурного поняття «Європа».

17 століття відзначається секуляризацією наукового знання, його послідовного відділення від інших форм пізнання людини та дійсності. Важливе значення в добу наукової революції набували відкриття в царині астрономії (Галілей, Кеплер), фізики (Галілей, Ньютон), фізіології (Гарвей), математиці (Декарт, Ньютон). Це мало важливі етико-психологічні та культурні наслідки, зокрема поява таких літературних творів, які ми називаємо науково-фантастичними (романи Сірано де Бержерака). Втім, неможливо не звернути увагу на той факт, що у свідомості тогочасного громадянина успіхи в царині науки поєднувались із сумнівами щодо абсолютної достовірності наукового знання, його всесильності.

Саме у 17 столітті виникає такий важливий феномен як «суспільна думка», коли пересічний громадянин усвідомлював власний зв'язок із суспільством, і водночас був відносно незалежним від нього, що зіграло важливу роль у розвитку тогочасної літературної критики. Так, протягом 17 століття рівень рефлексії письменників над художнім задумом та засобами його втілення значно підвищився, виникали чисельні літературні гуртки, салони, товариства, де обговорювалися не тільки художні твори, але й загальні проблеми творчості, що спонукало письменників до вибору власної естетичної позиції.

В процесі пізнання світу та людини в цю добу помітно зростає роль сумніву, яке дуже цінується наукою 17 століття як інструмент пізнання, що спирається не на авторитет, віру, а на розумне і самостійне судження, але й дуже часто сприймається як єдиний безумовний результат пізнання, що несе розуміння того, що наукова істина – лише вірогідна, а не абсолютна. Варто пам'ятати, що менталітет людей 17 століття був і єдиним, і різноманітним водночас: в ньому співіснували, і раціоналізм, і сенсуалізм, і містицизм, то ж не дивно, що основою художнього світосприйняття було прагнення осмислити хаотично-дисонансну дійсність, драматизм буття, що дає усі підстави назвати 17 століття добою протиріччя.

До дискусійних аспектів вивчення літератури 17 століття відносять: проблему цілісності та самостійності того типу словесної культури, що розвивається у 17 столітті та проблема його дефініції; (проблема визначення хронологічних меж цієї історико-літературної доби; зокрема, проблема розмежування маньєризму і бароко.

ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ «ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ XVII-XVIII»

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Тема: ФРАНЦУЗЬКИЙ КЛАСИЦИСТИЧНИЙ ТЕАТР

Теоретичний блок:

1. XVII ст. як літературна епоха. Загальна характеристика французької літератури XVII ст. Своєрідність жанрової палітри (французька драматургія, побутовий роман, вільнодумна поезія). Класицизм як основний напрям у французькій літературі XVII ст.: ключові характеристики та репрезентативні персоналії.
2. Творчість Мольєра як найвище досягнення французької літератури XVII ст. Комедія “Міщанин-шляхтич”: сатирична глибина образів, особливості створення комічного ефекту, характерні риси композиції, основні персонажі та проблемно-тематичний комплекс. Риси класицизму у комедії. Новаторство Мольєра.
3. П'єр Корнель як засновник класицистичного театру: життєвий та творчий шлях митця, проблемно-тематичний спектр його драм, особливості інтерпретації класицистичної доктрини. “Сід” П.Корнеля як твір, що відображає історичні зрушення в національних долях Франції першої третини XVII ст.
4. Ж. Расін і його трагедія “Федра” як одна з вершин французької класицистичної трагедії: роль та місце драми у творчому спадку автора, специфіка інтерпретації античного сюжету, репрезентація морально-етичної концепції янсенізму, провідні мотиви та класицистичні риси твору).

Література для обов'язкового прочитання:

1. Ж.Б. Мольєр “Тартюф”, “Дон Жуан”, “Міщанин-шляхтич”.
2. П. Корнель “Сід”.
3. Ж. Расін “Федра”, “Андромаха”.

Список рекомендованої літератури

1. История всемирной литературы: В 9 т. – Т. 4 - 6.- М., 1987 - 1988.
2. История зарубежной литературы XVIII в. / под ред. З. И. Плавскина.- М., 1997.
3. Бояджиев Г. Мольер. - М., 1967.
4. XVII век в мировом литературном развитии. - М., 1969.
5. Штейн А., Черневич М., Яхонтова М. История французской

литературы. - М.: Высш.шк., 1987.

6. История зарубежного театра: В 2 ч./ под ред. Г.Н.Бояджиева, А.Г.Образцовой. — 4.2. — М.: Просвещение, 1981.

7. Литературные манифесты западноевропейских классицистов. - М.: Изд- во Моск. ун-та, 1980.

8. Большаков В.П. Расин. - М., 1989.

9. Кадышев В. Расин. - М., 1990.

10. Бояджиев Т.Н. Мольер: Исторические пути формирования жанра высокой комедии. - М.: Искусство, 1967.

11. Булгаков М. Жизнь господина де Мольера/ Предисл. Г.Бояджиева. - М. 1962.

12. Ищук-Фадеева Н.И. От сюжета к жанру (Трагикомедия П.Корнеля “Сид”) // Филологические науки. - 1992. - №4. - С. 44.

13. Лаврентьева Н. Был ли Мольер Мольером? : Версия// ЛГ. - 1990. - № 29. - С. 15.

Практичний блок:

1. Підготуйтеся до тесту за змістом творів та запишіть основний зміст творів на семінар до читацького щоденнику.
2. Поясніть значення термінів: класицизм, раціоналізм, янсенізм, побутовий роман, висока комедія.
3. Визначіть соціокультурні чинники домінування класицизму у французькій літературі XVII століття
4. Наведіть конкретні текстові приклади використання комічного у творах Мольєра (“Тартюф”, “Дон Жуан”, “Міщанин-шляхтич”).
5. Порівняйте образ Федри у трагедії Ж. Расіна із його античним прототипом. В чому образ Федри наслідує античний зразок, а в чому відбувається трансформація образу?
6. Доведіть, що вищеназвані твори Расіна, Корнеля та Мольєра належать до класицистичних.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

ТЕМА: ІСПАНСЬКЕ БАРОКО І ТВОРЧІСТЬ П. КАЛЬДЕРОНА

Теоретичний блок:

1. Бароко як літературний напрям: ключові ознаки та репрезентативні персоналії. Барокова поетика твору: основні риси. Взаємодія класицизму та бароко в літературі XVII століття.
2. Розвиток іспанського театру наприкінці XVI - початку XVII ст. Драматургія Лопе де Веги та її вплив на розвиток іспанського театру (життєвий та творчий шлях, періодизація творчості, основні різновиди драми, історико-культурне значення художньої спадщини).
3. Іспанське бароко і творчість Педро Кальдерона де ла Барки. Життєвий і творчий шлях Кальдерона. Риси бароко у драмі "Життя - це сон" Кальдерона (історія створення драми, специфіка проблемно-тематичного комплексу, особливості композиції та сюжетної побудови, система образів персонажів, метафоричність мови).

Література для обов'язкового прочитання:

1. Лопе де Вега «Собака на сні», «Фуенте Овехуна»
2. П. Кальдерон «Життя є сон»

Список рекомендованої літератури:

1. Ренессанс и барокко // Пинский Л. Ренессанс. Барокко. Просвещение: Статьи. Лекции. - М., 2002. - С.27 - 62.
2. Ренессанс - Барокко - Классицизм: Проблема стилей в западноевропейском искусстве XV - XVII веков/ Сб.статей, - М.: Наука, 1966.
3. Маркова В.Э. О двух манерах мастера барокко// Советское искусствознание. - М., 1987. - № 22. - С. 226 - 238.
4. Наливайко Д.С. Искусство: направления, течения, стили. - К.: Мистецтво, 1980. -288 с.
5. Андроник А.В. В мире барокко. Урок-лекция// Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. - 1998. - № 3. - С. 24-28.
6. Плавский З.И. Испанская литература XVII - середины XIX века. - М., 1978.
7. Испанская литература// История зарубежной литературы XVII века.

- М., 1999.-С. 19-23; 42-53.

8. Штейн А.Л. Литература испанского барокко. - М., 1983.

9. Испанский театр/ Сост., вступ, ст. Н.Б.Томашевского. - М., 1969.

10. Тирсо де Молина. Комедии/ Сост. В.Столбов, вступ, ст. В.Силюнаса. - М., 1969.-Т. 1-2.

11. Собака на сене: Лопе де Вега удалось обмануть ее. Но великий драматург дорого заплатил за это// Киевские ведомости. - 1996. - 20 июля. - С.21.

12. Харитонов В.С. Лопе де Вега - поет Відродження // Рад.літер. - 1989. - №5.-С. 31-40.

13. Кальдерон П. Пьесы/ Сост., вступ, ст. Н.Б.Томашевского. - М., 1961. - Т. 1-2.

Практичний блок:

1. Підготуйтеся до тесту за змістом творів та запишіть основний зміст творів на семінар до читацького щоденнику.
2. Поясніть значення термінів: бароко, антиномія, ауто, контраст, алегорія, екзальтація, метафора.
3. Назвіть основні риси барокко у художньому творі та зазначте, яким чином вони оприявлюються у творчості Кальдерона та Лопе де Веги (на прикладі конкретних творів).
4. Поясніть в чому полягають особливості мовної організації твору драм Кальдерона. Випишіть декілька прикладів метафор із твору та прокоментуйте їхній контекст.
5. Складіть хронологічну таблицю життєвого та творчого шляху П.Кальдерона та його послідовників (Хуан Луїс де Аларконі, Тірсо де Молина)

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

ТЕМА: АНГЛІЙСЬКА ДРАМАТУРГІЯ XVII СТ: СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ТА РЕПРЕЗЕНТАТИВНІ ПЕРСОНАЛІЇ

Теоретичний блок:

1. Загальна характеристика літературного процесу, взаємодія маньєристичних, барокових та класицистичних тенденцій в англійській літературі XVII ст.

2. Формування пуританської літератури, основні естетичні засади, антифеодальна та антимонархічна спрямованість, вплив на культуру Англії, боротьба проти театру.
3. Розвиток драматургії після Шекспіра: специфіка втілення поетики класицизму в драмах Бена Джонсона (полемічність щодо шекспірівського бачення театрального мистецтва теорія “гуморів”, образ англійського суспільства в драмі “Вольпоне”); маньєристична домінанта творів Томаса Мідлтона (жанровий діапазон спадщини автора специфіка гумору, поетика твору “Безумний світ, панове!”); поєднання барокових та класицистичних рис в драмі Мільтона “Самсон-борець”. Особливості поетики драм Мільтона “Втрачений рай”, “Повернений рай”.
3. Особливості розвитку англійської комедії часів Реставрації: основні теми, конфлікти та специфіка гумору.

Література для обов’язкового прочитання:

1. Б.Джонсон. Вольпоне, або Лис.
2. Т.Мідлтон. Безумний світ, панове!
3. Дж.Мільтон. Самсон-борець. Повернений рай. Втрачений рай.

Список рекомендованої літератури:

1. Мокульский С.С. Хрестоматия по истории западноевропейского театра: В 2 т. -Т 1. - М., 1953.
2. Кертман Л.Е. География, история и культура Англии. - М.: Высшая школа, 1968. -542с.
3. История зарубежного театра: В 4 т. - М.: Просвещение, 1981. - Т .1: Театр Западной Европы от античности до Просвещения. - 336 с.
4. Горбунов А. Драматургия младших современников Шекспира// Младшие современники Шекспира. - М., 1986. - С. 5-44.
5. Аксенов И.А. Бен Джонсон. Жизнь и творчество// Джонсон Бен. Драматические произведения. - М., Д., 1931. - Т. 1.
6. Аксенов И.А. Бен Джонсон в борьбе за театр// Джонсон Бен. Драматические произведения. - М., Л., 1933. - Т.2.
7. Ромм А.С. Бен Джонсон. 1573 - 1637.-М., Л., 1958.
8. Аникст А. Джон Мильтон// Библиотека всемирной литературы. -

- М., 1976. - Серия I. - Т. 45: Мильтон Джон. Потерянный рай. Стихотворения. Самсон-борец. - С.5-24.
9. Самарин Р.М. Творчество Джона Мильтона. - М., 1964.
10. Ступников И.В. Как в зеркале отразили свой век// Английская комедия XVII-XVIII веков.-М., 1989.-С. 6-42.
- 11.И. Парфенов А.Т. Жанр сатирической комедии в раннем творчестве Бена Джонсона// Проблемы метода и жанра в зарубежной литературе. - М., 1984.-Вып.5.-С. 88- 103.

Практичний блок

1. Підготуйтеся до тесту за змістом творів та запишіть основний зміст творів на семінар до читацького щоденнику.
2. Поясніть значення термінів: пуританство, англіканство, театр, “гумори”, реставрація.
3. Поясніть в чому полягає сутність теорії гуморів Б. Джонсона та проілюструйте це на прикладі його творів
4. Знайдіть приклади, що ілюструють маньєристичну концепцію світу-хаосу у драмі «Безумний світ, панове» Т.Мідлтона.
5. Зробіть художній переклад 3 абзаців на вибір з будь-якого твору Дж. Мільтона та прокоментуйте його стиль.
6. Як сюжет драми Мільтона «Самсон-борець» корелюється із біблійним сюжетом про Самсона? В чому спільність та відмінність цих образів?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4

Тема: Особливості літературного процесу доби Просвітництва. **Література Франції**

1. Загальна характеристика історико-літературної доби Просвітництва: соціокультурні передумови та репрезентативні персоналії. Основні риси естетики Просвітництва. Просвітницький класицизм, просвітницький реалізм та сентименталізм як головні течії Просвітництва.
2. Життєвий та творчий шлях Руссо, періодизація його творчості. Соціально-політичні та історичні погляди Руссо. Художня специфіка філософсько-ліричного роману ”Юлія, або Нова Елоїза” Ж.Ж. Руссо

(протест проти станової нерівності в романі, тема природи, особливості сентименталізму).

3. Життєвий і творчий шлях Вольтера. Особливості драматургії письменника (основні проблеми, провідні образи, ідейний пафос). Вольтер і вольтер'янство (зміст поняття “вольтер'янство”, послідовники Вольтера). Філософська повість ”Кандід” як своєрідна переорієнтація художніх поглядів Вольтера.

4. Роман “Черниця” Д. Дідро як твір просвітницького реалізму. Проблемно-тематичний комплекс твору та його жанрова специфіка.

Література для обов'язкового прочитання:

1. Ж.Ж. Руссо “Юлія, або Нова Елоїза”.
2. Вольтер “Кандід”;
3. Д. Дідро “Черниця”

Список рекомендованої літератури:

1. Проблемы Просвещения в мировой литературе. - М., 1970.
2. История всемирной литературы: В 9т. – Т. 4 - 6. - М., 1987 - 1988.
3. Артамонов С.Д., Гражданская З. Т., Самарин Р.М. История зарубежной литературы XVII - XVIII вв. – М., 1973.
4. Артамонов С. Вольтер и его век.- М., 1980.
5. Верцман И. Жан-Жак Руссо. - М., 1976.
6. История зарубежной литературы XVIII в. / под ред. З. И. Плавскиной.- М., 1997.
7. Артамонов С. Вольтер// Библиотека всемирной литературы. - М.: Худ. лит., 1971. Серия I.-Т.49.-С. 5-26.
8. Момджян Х.Н. Французское просвещение XVIII века. - М., 1983.
9. Французское Просвещение // Пинский Л. Ренессанс. Барокко. Просвещение: Статьи. Лекции. - М., 2002. - С. 499-629.
10. Сиволап И.И. Социальные идеи Вольтера. - М., 1978.
11. Штейн А., Черневич М., Яхонтова М. История французской литературы. - М.: Высш.шк., 1987.
12. Моруа А. Який сенс діяти? Вольтер - письменник-філософ// Зарубіжна література. - 2000. - №15. - С. 3.

- 13.Лімборський І.В. Вольтер і Україна// Зарубіжна література в навчальних закладах. - 1999. - №3. - С. 48 - 50.
- 14.Верцман И. Жан-Жак Руссо. - М., 1976.-310 с.
- 15.Пинский Л. Ренессанс. Барокко. Просвещение: Статьи. Лекции. - М., 2002. - С. 499 - 629.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

Тема: Особливості літературного процесу XVIII ст. **Література Англії.**

1. Особливості розвитку літератури Великої Британії у XVIII ст.
2. “Мандри Гуллівера” Дж.Свіфта як сатира на європейське суспільство доби Просвітництва (проблемно-тематичний спектр, особливості архітектоники, система образів персонажів, головний персонаж, проблема жанрового визначення твору).
3. “Робінзон Крузо” Д.Дефо як втілення естетики просвітницького класицизму (історія створення роману, особливості композиції, система образів персонажів, стилістичне оформлення твору).
4. Сентименталістський роман (літературне новаторство Л.Стерна, особливості композиції та стилю його романів, зображення внутрішнього життя людини у романі “Сентиментальна подорож” Л.Стерна).
5. Всеосяжність і реалістичність зображення англійського суспільства XVIII ст. у романі Г. Філдінга “Історія Тома Джонса, знайди”.

Література для обов’язкового прочитання

1. Дж. Свіфт “Мандри Гуллівера”.
2. Г. Філдінг “Історія Тома Джонса, знайди”.
3. Д. Дефо “Робінзон Крузо”.
4. Л. Стерн “Сентиментальна подорож”.

Список рекомендованої літератури:

1. История всемирной литературы: в 9т. – Т. 4 – 6. – М., 1987 – 1988.
2. Артамонов С.Д., Гражданская З.Т., Самарин Р.М. История зарубежной литературы XVII – XVIII вв. – М., 1973.
3. Аникин Г., Михальская М. История английской литературы. – М., 1985.
4. Английский роман эпохи Просвещения. - М., 1966.
5. Елистратова А. Филдинг. - М., 1954.
6. Дубашинский И. «Путешествие Гулливера» Дж.Свифта. – М., 1969.
7. История зарубежной литературы XVIII в. / под ред. З. И. Плавскина. - М., 1997.

8. Урнов Д. Робинзон и Гулливер.- М., 1973.
9. Английское Просвещение// Пинский Л. Ренессанс. Барокко. Просвещение: Статьи. Лекции. - М., 2002. -С.432-491.
10. An anthology of the English Literature. - XVIII. - L., 1974.
11. Хрестоматия по английской литературе. - XVIII/ И.В.Ступников. - Л.,-1975.
12. Елистратова А.А. Английский роман эпохи Просвещения. - М., 1966.
13. Кеттл А. Введение в историю английского романа (XVIII век). - М., 1966.-466 с.
14. Березкина В.И. Эссе в системе жанров и направлений английской литературы XVIII века// Системность литературного процесса. - Днепропетровск, 1987.-С. 139.
15. Аникст А.А. Даниель Дефо. - М., 1957. - 136 с.
16. Муравьев В.С. Джонатан Свифт. - М., 1968.
17. Дубашинский И. "Путешествие Гулливера" Д.Свифта. - М., 1969.
18. Урнов Д.М. Робинзон и Гулливер. Судьба двух литературных героев. - М., 1973.
19. Ульяненко О. Записки з бочки: Джонатан Свифт - божевільний ірландський пастор// Україна молода. - 1999. - 2 вересня. - С. 12.
20. Пригодій С.М. Модель ідеального суспільства. Яка вона? (Компаративне дослідження цієї моделі в романах Д.Дефо "Робінзон Крузо", Дж.Свіфта "Мандрі Гуллівера" та інших українських, американських різножанрових просвітницьких текстах) // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. - 2000. - № 12. - С. 49-50.

Практичний блок:

1. Підготуйтеся до тесту за змістом творів та запишіть основний зміст творів на семінар до читачького щоденнику.
2. Поясніть значення термінів: Просвітництво, просвітницький класицизм, сентименталізм, просвітницький реалізм.
3. Випишіть із літературознавчої енциклопедії визначення жанру «роман» та доведіть, що твори Свіфта, Дефо, Філдінга та Стерна належать до цього жанру.
4. Складіть порівняльну таблицю характеристики героїв Робінзона та Пятниці.
5. Наведіть приклади літературних творів, в яких описується життя

людини на безлюдному острові.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6

ТЕМА: ОСОБЛИВОСТІ ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ XVIII СТ. ЛІТЕРАТУРА НІМЕЧЧИНИ

1. Специфіка розвитку німецької літератури у XVIII ст. Література руху “бурі і натиску”: естетичні засади, основні представники, історико-культурне значення.
2. Особливості творчості Й.В.Гете і її значення для західноєвропейської та світової літератури. періодизація творчості письменника; період “штюрмерства”: пошуки жанру і стилю, визначення завдань власної творчості; твори часів “веймарської класики”: естетичні принципи, особливості поетики.
3. Трагедія Й.В. Гете “Фауст” як художнє узагальнення дійсності XVIII – XIX ст.ст. Особливості поетики “Фауста” (історія створення роману як відображення еволюції творчості і світобачення письменника; легенда про доктора Фауста в західноєвропейській літературній традиції; стилістичне багатоголосся в романі; нова система сюжетобудови).
4. Періодизація творчості Ф.Шіллера. Основні риси естетики Ф.Шіллера (періодизація творчості, своєрідність вірша та багатство жанрів поезії Шіллера, філософська проблематика його творів, реалізм і романтизм у драмах Шіллера, значення творчості Шіллера для наступних поколінь німецьких письменників). Місце творчої спадщини Ф.Шіллера в історії німецької літератури.
5. Ідейна спрямованість і художні особливості штюрмерських драм “Розбійники” і “Підступність і кохання”.

Література для обов’язкового прочитання:

1. Ф.Шіллер “Розбійники”, „Підступність і кохання”
2. Й.В. Гете “Фауст”.

Список рекомендованої літератури

1. История всемирной литературы: в 9т. – Т. 4 – 6. – М., 1987-1988.

2. Артамонов С.Д., Гражданская З. Т., Самарин Р.М. История зарубежной литературы XVII- XVIII вв. – М., 1973.
3. Аникст А. Творческий путь Гете.- М., 1986.
4. Неустроев В. Немецкая литература эпохи Просвещения М., 1986.
5. История зарубежной литературы XVIII в. / под ред. З. И. Плавскина.- М., 1997.
6. Немецкое Просвещение// Пинский Л. Ренессанс. Барокко. Просвещение: Статьи. Лекции. - М., 2002. - С. 630 - 650.
7. Асмус В. Немецкая эстетика XVIII века. - М., 1962. - 311 с.
8. Жирмунский В.М. Очерки по истории классической немецкой литературы. - М., 1972. -495 с.
9. Білецький О.І. Походження легенда про Фауста// Зарубіжна література. - 1999. -№22-23.-0.11.
10. Тураев С.В. Гете и формирование концепции мировой литературы/ Отв. ред. Е.М.Мелетинский. - М.: Наука, 1989.
11. Жирмунский В.М. Гете в русской литературе. - Л.: Наука, 1982.
12. Шахова К.О. Світова слава// Зарубіжна література. - 1999. - № 22-23. - С. 1-2.
13. Шахова К.О. Гете як мислитель-утопіст (“Фауст”)// Зарубіжна література. - 1999. - № 40. - С.2.
14. Наumenко А.М. “Фауст” Гете в восточнославянских переводах: О концептуальном переводе// Вікно в світ. - 2001. - № 1. - С.106-120.

Практичний блок:

1. Підготуйтеся до тесту за змістом творів та запишіть основний зміст творів на семінар до читацького щоденнику.
2. Поясніть значення термінів: Штюрмерство, веймарський класицизм, фаустівський сюжет, епістолярний роман, шекспірівська традиція.
3. Доведіть думку про те, що у “Фаусті” Й.Гете переплетені фантастичне і міфологічне начала.
4. Складіть порівняльну характеристику братів Карла та Франца (драма Ф.Шіллера “Розбійники”), визначте хто з братів є дійсно позитивним персонажем. Доведіть це за допомогою тексту.

КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ ДЛЯ ЗАОЧНОГО ВІДЛЕННЯ

Варіант 1

1. Назвіть художній твір, з якого взято наступний уривок:

Таковы плоды затворничества. Человек создан, чтобы жить в обществе; разлучите его с ним, изолируйте его, - и мысли у него спутаются, характер ожесточится, сотни нелепых страстей зародятся в его душе, сумасбродные идеи пустят ростки в его мозгу, как дикий терновник среди пустыря. Посадите человека в лесную глушь – он одичает; в монастыре, где заботы о насущных потребностях усугубляются тяготами неволи, - еще того хуже. Из леса можно выйти, из монастыря выхода нет. В лесу ты свободен, в монастыре ты раб. Требуется больше душевной силы, чтобы противостоять одиночеству, чем нужде. Нужда принижает, затворничество развращает. Что лучше – быть отверженным или безумным? Не берусь решать это, но следует избегать того и другого.

2. Виконайте тест №1 на ст.24

3. Випишіть 10 прикладів парадоксів із роману Дж. Свіфта «Мандри Гуллівера» та прокоментуйте контекст, в якому їх вжито.

Варіант 2

1. Назвіть художній твір, з якого взято наступний уривок:

С не меньшим бешенством ринулась миссис Партридж на бедного педагога, обрушив на него сразу и язык, и зубы, и руки. Парик мгновенно был сорван с его головы, рубашка – с плеч, и по лицу несчастного потекли пять кровавых ручьев – по числу когтей, которыми природа, по несчастью, вооружила неприятеля.

2. Виконайте тест №2 на ст.27

3. Розкрийте сутність двох філософських систем: вольтеріанство та руссоїзм та поясніть, яким чином вони впливають та твори Руссо та Вольтера.

Варіант 3

1. Назвіть художній твір, з якого взято наступний уривок:

Страсть борется во мне с законною враждой;
Все так же дорог мне мой недруг молодой;
И хоть в моей душе есть гневное упорство,

Родриго в нем с отцом ведет единоборство:
 Он ломит, он теснит, он гнется перед ним,
 То яростен, то слаб, то вновь неодолим;
 Но грозная борьба, и жгучая и злая,
 Терзает сердце мне, души не разделяя...

2. Виконайте тест №3 на ст.29.

3. Доведіть, що роман Дідро «Юлія або нова Елоїза» є зразком сентиментального роману.

Варіант 4

1. Назвіть художній твір, з якого взято наступний уривок:

О, небеса!.. Сейчас придет сюда
 Мой муж, с ним – сын его. И моего стыда,
 Паденья моего ужасного свидетель
 Увидит, как жена, живая добродетель,
 На мужа изольет тот нежных чувств поток,
 Которым пасынок надменно пренебрег!
 Ты думаешь, что из сыновнего почтенья
 Не скажет он отцу об этом преступленье?
 Что даст он мачехе бесчестить царский трон?
 Что скроить, как я ему мерзка, сумеет он?

2. Виконайте тест №2 на ст.27

3. Поясніть яким чином провідні ідеї Просвітництва втілено у романах Дефо та Свіфта

Варіант 5

1. Назвіть художній твір, з якого взято наступний уривок:

Ты прав, то предчувствие было.
 Когда ж суждено ему сбыться –
 А жизнь коротка и мгновенна, -
 Уснем, о душа, уснем
 Снова, но в этот раз
 С осторожностью и смиреньем,
 Помня, что каждый миг
 Можем от сна проснуться.

2. Виконайте тест №1 на ст.24
3. Доведіть, що твори Корнеля та Мольєра є найрепрезентативнішими зразками класицистичної драми

Варіант 6

1. Назвіть художній твір, з якого взято наступний уривок:
Ваше письмо, милорд, умилило и восхитило меня. Друг, которого вы удостоиваете своим попечением, будет растроган не менее, когда узнает о том, что вы собирались сделать для нас. Увы! Только люди обездоленные чувствуют, как бесценны души, творящие добро. Мы и так отлично знаем цену вашей душе, а ваша самоотверженная добродетель всегда будет трогать наши сердца
2. Виконайте тест №3 на ст.29
3. Розкрийте специфіку репрезентації категорії комічного у творі Ж.-Б. Мольєра «Міщанин-шляхтич»

Варіант 7

1. Назвіть художній твір, з якого взято наступний уривок:
Я опустил ся до того, что попросил вызвать английских поселян старого закала, некогда столь славных простотою нравов, пищи и одежды, справедливостью своих поступков, подлинным свободолюбием, храбростью и любовью к отечеству. Сравнив живых с покойниками, я не мог оставаться равнодушным при виде того, как все эти чистые отечественные добродетели опозорены из-за мелких денежных подачек их внуками, которые, продавая свои голоса и орудую на выборах в парламент, приобрели все пороки и развращенность, каким только можно научиться при дворе.
2. Виконайте тест №1 на ст.24
3. Поясніть філософський зміст творів Мільтона «Повернений рай», «Втрачений рай»

Варіант 8

1. Назвіть художній твір, з якого взято наступний уривок:
Обманут! Обманут! Как молнией осенило меня... Злодейские козни! Ад и небо! Не ты, отец! Злодейские козни!.. Убийца, разбойник – и все из-за... черных козней! Он очернил меня! Подделал, перехватил мои письма. Сердце исполнено любви! О, я глупейший из глупцов!

Отцовское сердце полно любви... О подлость, подлость! Мне стоило только упасть к его ногам... одной моей слезы было б достаточно. О, я слепой, слепой глупец!

2. Виконайте тест №2 на ст.27

3. Поясніть, в чому полягає гуманістичний смисл комедії «Собака на сніі». Дайте коротку характеристику персонажів твору.

Варіант 9

1. Назвіть художній твір, з якого взято наступний уривок:

- А это, - сказал он, складывая хлебные корки в свою котомку, - это составило бы твою долю, если бы ты был жив и мог ее разделить со мной. — По тону, каким это было сказано, я подумал, что он обращается к своему ребенку; но он обращался к своему ослу, труп которого мы видели на дороге и который был причиной злоключения Ла Флера. Человек, по-видимому, очень горевал по нем, и это вдруг напомнило мне оплакивание Санчо своего осла, но в тоне голоса незнакомца звучало больше искренности и естественности.

2. Виконайте тест №1 на ст.24

3. Складіть порівняльну таблицю характеристики героїв Робінзона та Пятниці.

Варіант 10

1. Назвіть художній твір, з якого взято наступний уривок:

Простёрто тело, дух бежать готов;
Я покажу кровавую расписку...
Но много средств есть ныне и ходов,
У чёрта душу чтоб отнять без риска!

2. Виконайте тест №3 на ст.29

3. Поясніть в чому полягають особливості мовної організації твору драм Кальдерона. Випишіть декілька прикладів метафор із твору та прокоментуйте їхній контекст.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Тест 1

1. Як звали головного героя комедії Ж.Б. Мольєра «Міщанин-шляхтич»?
 - а) Люсьєн;
 - б) Жюльєн;
 - в) Журден.
2. У фіналі п'єси Дон Жуан перетворюється на
 - а) благочестиву людину;
 - б) лицеміра;
 - в) тварину.
3. У п'єсі П.Корнеля «Сід» король зображений:
 - а) мудрим керівником країни;
 - б) жорстоким тираном;
 - в) безвольним монархом.
4. До високих жанрів зараховують:
 - а) «високу комедію», трагедію, оду;
 - б) трагедію, оду, епопею;
 - в) сатиру, трагедію, оду.
5. У передмові до якого твору сказано: «Нічим так не зацікавиш людей як зображенням їх недоліків...»:
 - а) до "Андромахи" Расіна;
 - б) до "Тартюфа" Мольєра;
 - в) до "Сіда" П. Корнеля.
6. Як визначають метод Ж.Б.Мольєра?
 - а) класицизм;
 - б) реалізм;
 - в) поєднання класицизму і реалізму.
7. Зародження класицизму пов'язують з
 - а) Іспанією;

- б) Італією;
- в) Францією.

8 Взірцем для наслідування у класицизмі були

- а) Відродження;
- б) Античність;
- в) Середньовіччя.

9. Під час розмови Тартюфа з Ельвірою Оргон переходить:

- а) під столом;
- б) у шафі;
- в) під ліжком.

10. У фіналі твору «Тартюф»:

- а) Тартюфа арештовують;
- б) Тартюфа виліковують;
- в) Тартюф одружується.

11. У п'єсі «Тартюф» Маріанна кохає:

- а) Тартюфа;
- б) Валера;
- в) їх обох.

12. У творі «Сід» Дон Санчо закоханий в

- а) Хімену;
- б) інфанту;
- в) Ельвіру.

13. У творі «Сід» Родріго прославився тим, що

- а) захопив у полон 2 ворожих королів;
- б) захопив цілий склад зі зброєю;
- в) врятував життя короля і його родини.

14. У творі «Сід» про перемогу Родріго на двобої Хімену повідомляє

- а) король;
- б) її батько;
- в) Дон Санчо.

15. У трагедії «Федра» Відкритися Іполітту в коханні Федру підмовляє

- а) її мати;
- б) її служниця;
- в) її подруга.

16. У трагедії «Федра» Відкритися Іполиту Федру спонукує

- а) звістка про смерть Тесея;
- б) звістка про його любов до іншої;
- в) звістка про його хворобу.

17. Який з літературних напрямів прагнув знайти логіку та рівновагу в усьому?

- а) бароко;
- б) класицизм;
- в) реалізм.

18. Хто був автором «Поетичного мистецтва» (1674)?

- а) Дж. Свіфт;
- б) П. Корнель;
- в) Н. Буало.

19. Хто є засновником “високої комедії”, трагікомедії?

- а) Ж. Расін;
- б) Лопе де Вега;
- в) Ж.Б. Мольєр.

20. Мотив, взятий за основу п'єси П. Корнеля “Сід”

- а) народний французький;
- б) народний італійський;
- в) іспанський епохи Реконкісти.

Тест 2

1. Поняття “гуманізм” у XVII ст. передбачає:

- а) гармонію духовного і тілесного;

- б) протиставлення індивідуального і загального;
- в) протиставлення розуму і почуттів.

2. Митці бароко бачили світ і людину...

- а) непізнаним, суперечливою;
- в) статичним, гармонійною;
- б) неосяжним, гармонійною.

3. Визначні риси художнього методу бароко:

- а) динамізм, змінюваність характерів під впливом обставин, контрастність образної системи, поєднання “високого” і “низького” в мові, антитетичність композиції;
- б) динамізм, лаконічність композиції, обмежена кількість персонажів, змінюваність характерів;
- в) гармонія і пропорційність частин твору, змінюваність характерів під впливом обставин, внутрішня діалектика.

4. Характерні риси барокового мистецтва:

- а) багато точок зору у творі, нагромадження зайвих деталей, особливий гротеск, навмисне ускладнення мови, складна метафоричність;
- б) навмисне ускладнення мови, нечіткі обриси персонажів, статичність характерів, дотримання “законів розуму”;
- в) театральність, декоративність, незвичайні порівняння, простота сюжету, ясність мови.

5. Яке джерело для сюжетів своїх байок використовував Лафонтен?

- а) твори античних авторів (Езопа, Федра, Бабрія);
- б) “Ефіопіка” Геліодора;
- в) твір “Міщанин - шляхтич” Мольєра.

6. Найвідоміший автор барокового роману:

- а) Г. Грімельзгаузен;
- б) Лопе де Вега;
- в) М. Сервантес;

7. Назвіть одну із шкіл бароко представники якої найчастіше звертались

до жанру пасторального роману:

- а) мариністична школа;
- б) преціозна література;
- в) гонгоризм.

8. Найбільш яскравою фігурою у творі „Втрачений рай“ є:

- а) Бог;
- б) Сатана;
- в) Адам.

9. За жанром твір „Втрачений рай“ є:

- а) поема;
- б) роман;
- в) легенда.

10. Молох, Вагон, Мамон у „Втраченому раї“ це

- а) янголи;
- б) біси;
- в) ідоли Іуди.

11. Вперше побачивши Адама і Єву, Сатана у „Втраченому раї“

- а) відчуває до них відразу;
- б) захоплюється їх красою і заздрить їм;
- в) сміється з них.

12. Образ Сатани у „Втраченому раї“ створено у дусі поетики

- а) бароко;
- б) класицизм;
- в) рококо.

13. Образ Адама у „Втраченому раї“ створено у дусі поетики

- а) бароко;
- б) класицизму;
- в) рококо.

14. Кого кохає Теодоро у творі “Собака на сніні”

- а) Діана де Бельфор;
- б) нікого;
- в) Марсель.

15. Вірш «Блоха» належить перу

- а) Томаса Керью;
- б) Річарда Герріка;
- в) Джона Донна.

16. До якого літературного напрямку відносять “Втрачений рай” Дж.Мільтона?

- а) бароко;
- б) класицизм;
- в) реалізм.

17. “Фуенте Овехуна” – це...

- а) назва іспанського селища;
- б) ім'я головного героя однойменного твору Лопе де Вега;
- в) гасло в боротьбі іспанського народу проти маврів.

18. Хто з цих письменників був ще й літературним критиком?

- а) Лопе да вега;
- б) Джон Драйден;
- в) Ганс Гріммельсгаузен.

19. Концептизм виник в літературі:

- а) Англії;
- б) Франції;
- в) Іспанії.

20. Маньєризм - це рання стадія:

- а) класицизму;
- б) побутового реалізму;
- в) бароко.

Тест 3

1. У літературі епохи Просвітництва можна виділити такі провідні напрями:

- А) романтизм, сентименталізм, бароко
- б) просвітницький класицизм, просвітницький реалізм, сентименталізм;
- в) преромантизм, романтизм, сентименталізм, класицизм.

2. Теорія просвітителів бере початок від...

- а) праці англійського філософа Дж.Локка "Досвід про людський розум";
- б) памфлету Дж.Свіфта "Казка бочки";
- в) появи жанру філософської повісті в літературі Франції.

3. Митці епохи Просвітництва розуміли Просвітництво:

- а) тільки як громадянське виховання людей;
- б) тільки як поширення знань;
- в) як поширення знань, громадянське виховання, формування нового світогляду.

4. Який з англійських романів доби Відродження називають «комічною епопеєю»

- а) «Мандри Гулівера»
- б) «Робінзон Крузо»
- в) «Історія Тома Джонса знайди»

5. Хто із зазначених німецьких просвітників має відношення до руху «Буря і натиск»

- а) Гете, Шіллер;
- б) Лессінг, Гердер;
- в) Гете, Лессінг.

6. Роман "Юлія, або Нова Елоїза" Ж.Ж. Руссо написаний:

- а) як розповідь від імені автора про кохання Юлії і молодого чоловіка, який працював учителем у їхньому будинку;
- б) у формі листів двох людей, небайдужих одне до одного;
- в) від імені молодого дівчини – Юлії.

7. У романі Ж.Ж. Руссо "Юлія, або Нова Елоїза" Юлія:

- а) донька доволі заможних батьків;

- б) служниця у багатому будинку;
- в) пастушка, донька бідного селянина;

8. У п'єсі Ф. Шіллера "Підступність і кохання" леді Мільфорд – це:

- а) мати Фердінанда;
- б) коханка герцога;
- в) кохана президента фон Вальтера.

9. З ким юний Том у романі "Історія Тома Джонса, знайди" учиняв полювання на сусідських землях?

- а) Чорний Джордж;
- б) Блайфіл;
- в) Вестерн.

10. Господиня будинку в Лондоні, де Том винаймав кімнату:

- а) місіс Міллер;
- б) місіс Вестерн;
- в) леді Белластон.

11. За допомогою чого головний герой Л.Стерна у творі "Сентиментальна подорож" став улюбленим гостем багатьох будинків у Парижі?

- а) багатства;
- б) впливовості;
- в) лестощів.

12. Сентименталізм здобув назву від:

- а) філософських праць Дж. Локка;
- б) твору Л. Стерна;
- в) французького напрямку в естетиці та філософії.

13. У якому романі автор вводить вступні розділи, в яких розпочинає діалог з читачем?

- а) "Історія Тома Джонса, знайди";
- б) "Робінзон Крузо";
- в) "Мандри Гуллівера".

14. У романі Д.Дефо "Робінзон Крузо" Ксурі – це:

- а) ім'я хлопчика-невільника;
- б) кличка собаки Робінзона;
- в) назва острова, на якому жив Робінзон.

15. На момент від'їзду з острова Робінзон мав у компанії:

- а) лише П'ятницю;
- б) крім П'ятниці ще двох дикунів-слуг;
- в) П'ятницю, його батька і визволеного з рук дикунів іспанця.

16. У повісті Вольтера “Кандід” наприкінці твору Кунігунда:

- а) гине;
- б) стає потворною;
- в) одружується із болгарським бароном.

17. Із замку, де виховувався Кандід,:

- а) він утік на війну;
- б) його вигнали за поцілунок із Кунігундою;
- в) його вигнали за крадіжку.

18. Сюзанну у романі Д. Дідро “Черниця” вдома не любили тому, що...

- а) її батьком був не чоловік її матері;
- б) вона була ледачою;
- в) вона була потворна.

19. Книга, яка містить роздуми про державний устрій і стан людства взагалі -

- а) “Робінзон Крузо”;
- б) “Історія Тома Джонса, знайди”;
- в) “Мандри Гуллівера”.

20. Єху в романі “Мандри Гуллівера” – це:

- а) коні, наділені інтелектом;
- б) потворні істоти, позбавлені інтелекту;
- в) люди, які з часом здичавіли.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Прокоментувати й виділити основні положення статті Н.Т.Пахсар'ян «17 век как эпоха противоречия: парадоксы целостности». <http://natapa.org/biblio/articles/paradox>
2. Прокоментувати й виділити основні положення статті Н.Т.Пахсар'ян «Ирония судьбы» века Просвещения: обновленная литература или литература, демонстрирующая «исчерпанность старого»? <http://natapa.org/biblio/articles/ironie>
3. Зіставити й проаналізувати схожості й розбіжності у статтях «Просвітництво», які вміщено у «Літературознавчому енциклопедичному словникові» й «Літературній енциклопедії термінів і понять».
4. Відреферувати і пояснити концепти й гіпотези роботи І.Лімборського “Американське пуританство колоніального періоду і європейське Просвітництво”.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Назвіть літературний твір, з якого взято наступний уривок

1.

Подумать, злая тварь, ничтожная душонка,
А благочестие разыгрывал так тонко!
И я, я спас его от нищенской сумы!
Вот праведники, Жаль, что нет на них чумы.
Достаточно с меня людей такого сорта,
Для праведных особ я стану хуже черта.

2.

О, нет! Согласен я, что всюду ложь, разврат,
Что злоба и корысть везде кругом царят,
Что только хитрости ведут теперь к удаче,
Что люди бы должны быть созданы иначе.
Но все ж достаточно ль для нас таких идей,
Что б вычеркнуть себя из общества людей?
Быть может, служат нам людские недостатки,
Чтоб философии в нас развивать задатки,-
Для добродетели занятия выше нет!

3.

Как я измучена Эльвира, как несчастна!
Не знаю, что желать, и над собой не властна:
В душевных помыслах – смятение и разлад;
Я все мои мольбы сама зову назад.
Я двух соперников вооружила к бою,
Который только скорбь мне принесет с собою,
И, тот или другой сужден ему конец,-
Или мой друг убит, иль не отмщен отец.

4.

Сеньор! Хотя судьбе известны
Все дороги и хоть находит
Она того, кого ищет,
И в неприступных скалах,

Не должен все ж христианин
 Говорить, что спасенья нету
 От суровых ее законов.
 Нет, есть! Ибо муж разумный
 Над судьбой достигнет победы.

5.

Смотрите, до чего меня вы довели!
 Я видела разгром отеческой земли
 И гибель всех родных – в отчаянье и страхе,
 И тело Гектора, влекомое во прахе...
 Да, я жива... Но мне остался только сын,
 И принуждает жить меня лишь он один.

6.

На царском троне, затмевавшем блеск
 Сокровищниц Индийских и Ормузских
 И расточительных восточных стран,
 Что осыпали варварских владык
 Алмазами и перлами, сидел
 Всех выше – Сатана; он вознесен
 На пагубную эту высоту
 Заслугами своими; вновь обрел
 Величие, воспрянув из глубин
 Отчаянья...

7.

А!.. Торжеством своим желаешь ты упиться!
 Погиб мой первенец! Погиб в тот самый миг,
 Когда я пожалел... Когда в душе возник,
 Увы, бесплодный страх, что суд мой был поспешным.
 Ликуй же! Умер он. Виновным иль безгрешным?
 Не знаю, да и знать теперь мне ник чему.
 Я обвинил его по слову твоему.

8.

Ах, Шарлота, вижу я, что вы меня еще не знаете! Вы очень несправедливы, ибо обо мне судите по другим. Может быть, и есть на свете обманщики, которые только и думают, как бы девушку обольстить, но меня вы должны исключить из их числа и не подвергать сомнению искренность моих слов; да к тому же ваша красота порукой вам во всем /.../ Верьте мне: вы не похожи на особу, которую можно обмануть, а что до меня, то клянусь вам, я тысячу раз пронзил бы свое сердце, если б только у меня мелькнула мысль изменить вам.

9

Едва успели они войти в город, оплакивая смерть своего благодетеля, как вдруг почувствовали, что земля дрожит под их ногами. Море в порту, кипя, поднимается и разбивает корабли, стоявшие на якоре; вихри огня и пепла бушуют на улицах и площадях; дома рушатся; крыши падают наземь, стены рассыпаются в прах. Тридцать тысяч жителей обоего пола и всех возрастов погибли под развалинами.

10

Едва только Сквейр появился на сцену, как Молли снова бросилась в постель с криком, что она погибла, и предалась отчаянию. Бедняжка была новичком в своем деле и не приобрела еще спокойной уверенности, выручающей столичную даму при самых рискованных обстоятельствах, либо подсказывая ей оправдание, либо внушая самый вызывающий образ действий с мужем, который из любви к спокойствию или из страха за свою репутацию, - а иногда, может быть, и из страха перед любовником, если, подобно мистеру Константу в театральной пьесе, тот носит шпагу, - рад бывает закрыть на все глаза и спрятать рога в карман.

Он стал рассказывать мне о своих путешествиях, и я, зная англичан, ожидал, что он пустится в описания архитектурных сооружений и живописи. Но немного погодя я с удовольствием увидел, что картины и монументы не помешали ему изучать людей и нравы. Впрочем, и об изящных искусствах он говорил очень здраво, но сдержанно и скромно. Я нашел, что он судит о них, скорее основываясь на чувствах, нежели на познаниях, на впечатлении, а не на правилах, - это убедило меня, что он наделен чувствительной душой.

11

Я остановился посмотреть на птицу; слышав чьи-нибудь шаги, она порхала в ту сторону, откуда они приближались, с той же жалобой на свое заточение.- «Не могу выйти»,- говорил скворец. – Помоги тебе бог, - сказал я, - все-таки я тебя выпущу, чего бы мне это ни стоило. – С этими словами я обошел кругом клетки, чтобы достать до ее дверцы, однако она была так крепко оплетена и переплетена проволокой, что ее нельзя было отворить, не разорвав клетки на куски. – Я усердно принялся за дело.

12

Какое-то неистовое волнение гонит меня с места на место. Я все куда-то спешу, без устали лазаю по горам, взбираюсь на скалы, огромными шагами хожу по окрестностям. Но суровый ландшафт повсюду лишь вторит моей безысходной тоске. Уже нигде не видно зелени, трава пожелтела и поблекла, листья с деревьев облетели, под ветром с востока и студеным северным ветром растут сугробы снега и горы льда; вся природа мертва вокруг меня, как мертва надежда в глубине моего сердца.

13

Выслушав описание этих разрушительных орудий и мое предложение, король пришел в ужас. Он был поражен, как может такое бессильное ничтожное насекомое, каким был я (это его собственное выражение), не только питать столь бесчеловечные мысли, но и до того привыкнуть к ним, чтобы совершенно равнодушно рисовать сцены кровопролития и опустошения как самые обыкновенные действия этих разрушительных машин, изобретателем которых, сказал он, был, должно быть, какой-то злобный гений, враг рода человеческого.

14

Таковы плоды затворничества. Человек создан, чтобы жить в обществе; разлучите его с ним, изолируйте его, - и мысли у него спутаются, характер ожесточится, сотни нелепых страстей зародятся в его душе, сумасбродные идеи пустят ростки в его мозгу, как дикий терновник среди пустыря. Посадите человека в лесную глушь – он одичает; в монастыре, где заботы о насущных потребностях усугубляются тяготами неволи, - еще того хуже. Из леса можно

выйти, из монастыря выхода нет. В лесу ты свободен, в монастыре ты раб. Требуется больше душевной силы, чтобы противостоять одиночеству, чем нужде. Нужда принижает, затворничество развращает. Что лучше – быть отверженным или безумным? Не берусь решать это, но следует избегать того и другого.

15

Пусть же не удивляется читатель, если он найдет в этом произведении и очень короткие, и очень длинные главы, - главы, заключающие в себе один только день, и главы, охватывающие целые годы, - если, словом, моя история иногда будет останавливаться, а иногда мчаться вперед. Я не считаю себя обязанным отвечать за это перед каким бы то ни было критическим судилищем: я творец новой области в литературе и, следовательно, волен дать ей какие угодно законы. И читатели, которых я считаю своими подданными, обязаны верить им и повиноваться, а чтобы они делали это весело и охотно, я ручаюсь им, что во всех своих мероприятиях буду считаться главным образом с их удовольствием и выгодой... Я поставлен над ними только для их блага, я сотворен для них, а не они для меня.

16

Разумеется! Мы поставим всю семейку на колени, - дальше этого мы не пойдем. Музыканта без лишнего шума под замок, в крайнем случае и маменьку туда же, а с дочкой поведем разговор об уголовной ответственности, эшафоте, пожизненном заключении в крепости и дадим ей понять, что единственная возможность освободить их – это *написать письмоцо*.

Вкажіть літературний напрям, що схарактеризовано в наступному уривку:

а) Всего важнее смысл; но чтоб к нему прийти,
Придется одолеть преграды на пути,
Намеченной тропы придерживаться строго:
Порой у разума всего одна дорога.

б) Как быстро ты струишься между рук,

Как ускользаешь, время жизни краткой.
 Как легок шаг твой, смерть, когда украдкой
 Немой стопой стираешь все вокруг.

в) Кто скажет, что такое жизнь?.. Молчат!
 Оглядываю лет моих пожитки,
 Истаяли времен счастливых слитки,
 Сгорели дни мои, остался чад.

г) И я бы страсть мою оправдывать могла
 Примерами в былом, которым нет числа;
 Но я не внемлю им, когда задета гордость;
 В волненье чувств моих я сохраняю твердость.

д) Я в одиночестве. Я страшно одинок.
 Порой мне кажется, что бедствую в пустыне,
 Которой края нет, как и моей кручине.
 И одиночеством меня пытается рок.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ КОНТРОЛЮ

1. XVII ст. особлива епоха в європейській культурі. Основні напрямки в літературі XVII ст.
2. Доля ренесансного реалізму в нових історичних умовах. Демократизм драматургії Лопе де Вега (“Фуенте Овехуна”).
3. Класицизм його еволюція в літературі Франції.
4. Естетична програма класицизму в “Поетичному мистецтві” Н.Буало.
5. Проблема почуття та обов’язку в трагедії П.Корнеля “Сід”.
6. Психологізм Ж.Расіна-драматурга.
7. “Висока комедія” в творчості Ж.-Б. Мольєра. Мольєр і класицизм.
8. Бароко в мистецтві та літературі XVII ст.
9. Концепція світу в трагедії П. Кальдерона “Життя є сон”.
10. Барочні тенденції в поемі Д.Мільтона “Втрачений рай”.
11. Просвітництво – провідна лінія розвитку європейської культури XVIII ст. Літературні напрямки Просвітництва. Основні жанри літератури Просвітництва.

12. Ідейно-художня своєрідність роману Д.Дефо “Робінзон Крузо”, місце роману у світовій пригодницькій літературі.
13. Сатира і фантастика в романі Дж.Свіфта “Мандри Гуллівера”.
14. Концепція особистості в романі Г.Філдінга “Історія Тома Джонса, знайди”.
15. Доведення до абсурду принципів просвітницького роману в творчості Л.Стерна. Психологізм в романах Стерна.
16. Народність поезії Р.Бернса.
17. Історична місія французьких просвітителів XVIII ст.
18. Особливості просвітительського реалізму Вольтера. Філософська повість в творчості Вольтера.
19. Д.Дідро як теоретик мистецтва. Ідейна та жанрова своєрідність твору “Черниця”.
20. Культ почуття та апологія “природної людини” в творі Жан Жака Руссо “Юлія, або Нова Елоїза”.
21. Лессінг як засновник Просвітництва в Німеччині.
22. Штюрмерство як національно-просвітницький рух у Німеччині.
23. Трагедія Гете “Фауст” як синтез філософських та художніх пошуків XVIII ст.
24. Особливості драматургії Ф.Шіллера.